

УДК: 37.0

Карасартова Ж.Б., Өмүрбекова Ч.У.

К.Тыныстанов ат. ЫМУ

АЗЫРКЫ БИЛИМ БЕРҮҮНҮН ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ОКУТУУ ПРОЦЕССИНДЕ КОЛДОНУУ

Бул макалада азыркы билим берүүнүн технологияларын окутуу процессинде колдонуу өзгөчөлүктөрү чагылдырылган.

Негизги сөздөр: азыркы билим берүүнүн технологиялары, педагогикалык технология, билим берүү, калыптандыруу, мээ чабуулу, кластер, Венндин диаграммасы.

В статье рассматриваются особенности использования современных образовательных технологий в процессе преподавания педагогики.

Ключевые слова: современные образовательные технологии, педагогическая технология, образование, формирование, мозговой штурм, кластер, диаграмма Венна.

In this article considered the peculiarities with using modern educational technologies in teaching pedagogy.

Key words: modern educational technology, pedagogical technology, education, forming, brain storm, cluster, diagram of Venn.

Педагогикалык процессте технология идеясынын пайда болушу илимий-техниканын теориялык жана практикалык жактан жетишкендиктери менен байланыштуу. Педагогикалык технологиянын кенен изилдениши өткөн кылымдын 60-жж. адегенде Американын, андан кийин европанын мектептеринде башталган. Анын негиздөөчүлөрү Дж.Кэрролл, Д.Брунер, Д.Хамбиллин, Г.Гейс, В.Коскарелли, ал эми Россияда П.Я.Гальперин, Н.Ф.Талызина, Ю.К.Бабанский, В.П.Беспалько жана башкалар эсептелет.

Азыркы убакта «технология» деген түшүнүк иш-аракеттин бардык түрүнө колдонулат. Өндүрүштө технология – сапаттуу продукцияларды иштеп чыгуунун биргелешкен жолдору, түрлөрү. Көп жылдар бою «ыкма», «усул» деп колдонуп келген. Ал жөн эле методдордун жыйындысы эмес. Сапаттуу, көңүлдөгүдөй, каалаган нерселерди жасоо, ал үчүн ар кандай каражаттардын баарын колдонуп, эң мыкты нерселерди иштеп чыгаруу болсо, технологиянын негизги звеносу болуп анын жыйынтыгы саналат. Качан гана планда каралган нерсе сапаттуу жасалганда, аны «технология» катары кабыл алышат. Эгерде начар иштетсе, анда жаңы жолдорду издеп, жаңы ыкмаларды табуу технологиясы керек [4].

Ал эми «педагогикалык технология» деп көп жылдар бою окуу процессинде техникалык каражаттарды колдонгондо гана айтылат. Азыркы учурда «педагогикалык технология» деген түшүнүк эмнени билдирет? Ар бир мезгилдин өзүнүн билим берүүгө койгон талабы бар. Доор алмашкан сайын талап да өзгөрүүдө. Демек, педагогикалык технология – бул мугалимдин алдыга койгон максатты аткарууда колдонгон иш-аракеттеринин жыйындысы, же болбосо педагогдун сапаттуу иш-аракетин илимий жактан долборлоо жана сөзсүз түрдө иш жүзүнө ашарына кепил болуу аталат.

Ошондуктан педагогикалык максат профессионал-педагогдун гана аракетинен иш жүзүнө ашат. Ал аракет «технология» деп аталат.

Анын «методика» деген түшүнүктөн айырмасы иш билги мугалимдин гана аракети, ал эми «методика – бул окутуунун усулдары жана ыкмалары», анда мугалимдин жеке сапаты аныкталбайт.

Технология чыгармачыл, эмгекчил, тажрыйбалуу гана мугалимдин аракетине тиешелүү болот.

Демек, педагогикалык технология мугалимдин кесиби менен байланыштуу каралат. Негизинен, ал окутуунун техникалык каражаттарын колдоно билүү менен сабак өтүүдө ыкмалык репертуарга ээ болууга негизделет. Учурда бул термин өзүнө окутуу процессин методикалык жактан жабдууну гана камтыбастан (аны техникалык жактан жабдуу жана мугалимдин методикасын билүүсү), анын маанилүү жагын, окутуу ыкмаларын жана түрлөрүн тандоого жараша окутуунун максатын жана маанисин да камтыйт [4].

Ал эми билим берүүгө карата технология – бул билим берүүчү максаттарды ишке ашырууда окуучуларга принциптердин, окутуунун жана тарбиялоонун методдорунун, жолдорунун, аларга педагогикалык аракеттердин болгон жыйындысы. Педагогикалык же билим берүү технологиясын түшүнүүнү үч деңгээлде сүрөттөөгө болот [1]:

- 1) окутуунун эң рационалдуу жолдорун изилдөө илимде;
- 2) окутууда колдонулган принциптердин, ыкмалардын, методдордун түшүндүрүү системасы;
- 3) инсандык, методологиялык каражаттар иштетилген жана жүзөгө ашырылган реалдуу ишмердүүлүк процессинде;

«Педагогикалык технология» жөнүндө түшүнүк педагогикада бардык маңызда: тар да жана кенен да пайдаланат. Бирок бардык варианттарда технологиянын мазмуну төмөнкүлөрдү камтыйт:

- 1) педагогдун окуучулардын окуу ишмердүүлүгүн камсыздандырган методдорду комплекстүү уюштуруу;
- 2) дидактиканын, методиканын, процедураларын, катышуучулардын аракетинин бардык каражаттарын уюштуруу;
- 3) адамдык, техникалык жана башка ресурстарды эске алуу менен билим берүүнүн тарбиялоонун, өнүктүрүүнүн жаңы мазмунун иштеп чыгуу жана жүзөгө ашыруу [2].

Ошондуктан педагогикалык технологиялар деп окутуунун бүтүндөй процессин окуу жайлардагы таалим-тарбияны уюштуруу иши менен түшүндүрүлөт.

ЖОЖдо студенттерди окутуу-тарбиялоону уюштуруу процессин талдоо бир эле жүз жылдыкка эсептелбейт. Окумуштуу-педагогдор окутуу иши уюштурула турган реалдуулукту эске алуу менен окутуу процессин жакшыртуунун шарттарын жана ыкмаларын талдап келишкен. Педагог-философтор тигил же бул педагогикалык системанын алкагында окутуу процессин уюштуруучулук жактан тариздөөгө негизденүү менен, окутууну активдештирүүнүн мүмкүнчүлүгү боюнча маселелерди талкуулашкан.

Окутуу процессинин – мазмуну дидактиканын негизги маселелеринин бири. Окутуу процессинин мазмуну «кимге», «кандай» көлөмдөгү билимди, «кандай» деңгээлде берүү керектигин аныктайт.

Демек, тигил же бул окуу маселеси үчүн окутуу процессинин мазмуну студенттердин ар тараптан өнүгүшүнө, алардын ойлонуу, ой-жүгүртүү ишмердүүлүгүнө жана эмгектенүүсүнө шарт түзүшү зарыл. Окутуу процессинин мазмунун аныктоо үчүн алгач ирет ага таасир этүүчү факторлорду аныкташат. Демек, педагогикалык илимий-изилдөөлөрдүн негизинде окуу процессинин мазмунун аныктоочу башкы факторлорго төмөнкүлөрдү: окутуу процессинин максатын, билимдин деңгээлин, студенттердин өздүк муктаждыгын, алыскы жана жакынкы өлкөлөрдөгү билим системасы, максаттын мүмкүнчүлүгү, техникалык жетишкендиктери, улуттук жана дүйнөлүк маданият жана жалпы коомдук муктаждыктар аныкталат.

Ошондуктан окутуу процессинин мазмунун эң биринчи иретте билим берүү максатка ылайыктуу аныкталат [3].

Бүгүнкү күндө ЖОЖдун алдына коюлган эң маанилүү милдет болуп студенттерге илимдин негиздерин терең жана бекем билим берүү, аларды практикада колдонуунун педагогикалык технологияларын калыптандыруу саналат.

Окутууда азыркы билим берүү технологиялардын сапатын жогорулатуу бүгүнкү күндөгү өлкөбүздүн болуп жаткан өзгөрүүлөр, кайра куруулар мезгилинде студенттерди учурдун талабына ылайык билим берүүдө чоң роль мугалимге таандык.

Мугалим окутуунун бардык багыттары боюнча сабактын, билим берүүнүн сапатын жана эффективдүүлүгүн арттырууда талыкпас изденүү чоң чыгармачылык менен окутуу учурунда жана класстан тышкаркы мезгилдерде педагогикалык технологияны өздөштүрө алат.

Ал эми окутуунун илимий-теориялык жагын, билим берүүчүлүк милдетин, турмуш менен байланышын ачык, так көрсөтүп, жогорку деңгээлде окутуу – мугалимдин башкы милдети.

Бул жагдайда: «Ар бир сабак окутууда эң жакшы даярдык, алдыңкы эң мыкты методика, жогорку сапат» деген сыяктуу теманын тегерегинде секцияларда, же жалпы эле коллективде демилге көтөрүп иштөө өз натыйжасын жемиштүү берет деген ойдобуз. Окутуу процессин уюштуруунун негизги формасы – сабак. Андыктан студенттерге билим берүүдө, окутууда, сабактын ролу чоң.

Окутуунун идеялык багыты, билим менен практикалык иштин биримдигинде студенттерге мугалимдин таасири жана педагогикалык технологиялардын мааниси чоң. Бул үчүн мугалим окутууда көп педагогикалык технологиялардын жардамы менен сабактын натыйжалуулугун арттырууга аракеттенүү керек. Ал аракетте окутуунун максаты, аны уюштуруу, окутуунун мазмуну, жабдылышы жана аны алып баруунун технологиялары айкалышып турган учурда гана окутуу эффективдүү болот.

Демек, окутуу программалык материалды өздөштүрүү, мугалимдин күндөлүк иши, педагогиканын технологиялар, илимдин негиздери боюнча студенттердин терең билимге ээ болушу сыяктуу маселелерди ичине камтыйт. Белгилүү педагог В.С.Сухомлинский айткандай: «Окутуу мугалимдин педагогикалык маданиятынын күзгүсү, анын интеллектуалдуу байлыгынын өлчөмү, анын кругозорунун жана эрудициясынын көрсөткүчү болуу керек», - дейт.

Демек, окутууну (натыйжалуу) ийгиликтүү өткөрүү үчүн мугалим ар бир сабакка өзүнүн билимин, педагогикалык тажрыйбасын, бүткүл эрудициясын, терең тажрыйбасын жумшайт.

Окутуунун мазмунуна карата мугалим аны алып баруунун методикалык технологияларын аныктайт. Өз тажрыйбасында жыйнаган, билген, өздөштүргөн педагогикалык технологияларды окутууда анда колдонуучу каражаттарды, педагогикалык чыгармачылыкты пайдаланат.

Ошондуктан педагогикалык технология сабакты өтүүдөн, башкача айтканда, практикалык иштен келип чыгат. Окуу процессинин сапатын жогорулатуу бул окутуунун мазмунун гана көтөрүү эмес, окутууну уюштуруунун илимий деңгээлин, технологияларын өнүктүрүү болуп эсептелет.

Окутуунун билим берүү технологиялары – бул студенттердин таанып билүүчүлүк практикалык ишин уюштуруп, билим берүүнүн мазмунун өздөштүрүүгө үзгүлтүксүз алып бара турган мугалимдин ырааттуу жана максатка багытталган иш-аракетинин системасы, башкача айтканда, технология бул – окуу

процессинин натыйжалуулугун жакшыртууга жардам берүүчү негизги каражаттын бири.

Окутуунун эффективдүүлүгүн көтөрүүдө бүгүнкү күндө көптөгөн технологияларды колдонууга болот. Атап айтканда, мээ чабуулу, Венндин диаграммасы, кластер, эки бөлүктүү күндөлүк, синквейн жана башкаларды атасак болот. Окутууда азыркы билим берүүнүн технологиялары арбын колдонулуп, натыйжасын берүүдө десек болот.

Студенттердин терең билим алышына гана жардам бербестен, мугалимдин талаптагыдай түшүндүрүүсүн камсыз кылган эң ыңгайлуу жана кеңири жайылтылган инновациялык маалыматтык технологиялардын каражаттарын пайдалануу да керек. Азыркы мезгилдерде практикалык сабактарда жогоруда аталган технологияларды көп колдонушат.

Ошондуктан окутуу менен тарбиялоонун каражаттарынын, технологияларынын арасынан эң эле жөнөкөй студенттердин изденүү сезимин козгогон технологияларды тандап алуу мугалим үчүн негизги маселе бойдон калуу керек жана аны окутуунун сапатын жогорулатууну пайдалануу менен келечектин мыкты адистерине эмгегибизди жумшоо зарыл.

Адабияттар:

1. Бекбоев И.Б. Инсанга багыттап окутуу технологиясынын теориялык жана практикалык маселелери. - Б., 2011.
2. Бекбоев И.Б., Алимбеков А.А. Азыркы сабакты даярдап өткөрүүнүн технологиясы. - Б., 2011.
3. Мамбетакунов Э., Сияев Т.М. Педагогиканын негиздери. -Б., 2008.
4. Рахимова М.Р., Абдыкеримова М.А. Педагогиканын теориясы, системасы жана технологиясы. - Б, 2007.